

AKERSBERGETS SØLVGRUVER

I vikingetiden var nordmennene rike på sølv, det viser bl. a. funn av mange norske sølvmynter. Men hvor kom dette sølvet fra? Den mest naturlige forklaringen er at det er røvet og stjålet på høytog omkring i Europa. Men er det mulig at noe av sølvet kan komme fra Norge - med andre ord - fra en sølvgruve?

Det er vel umulig å si noe sikkert om dette, men visse spor kan tyde på at sølvgruvene ved Gamle Aker kirke i Oslo, populært kalt Dragehullene, har vært drevet meget tidlig kanskje så langt tilbake som i vikingetiden.

Ikke minst Harald Hårråde slo mange mynter og Ulvhild, datter til hans bror Olav den Hellige, giftet seg med hertug Ordulf av Sachsen. Det er den samme hertugslekten som siden år 968 har utvunnet sølv av sølvførende blyglans fra Goslar i Harz. Sølvet fra gruvene ved Gamle Aker kirke har nettopp forekommet på samme måte i blyglansen. Her skjærer en diabasgang, en vulkansk bergart som har størknet på en sprekk nede i fjellgrunnen, gjennom kalksteiner fra kambro-silurtiden (dvs for ca 500 millioner år siden). Og sammen med denne smeltede bergarten har det kommet varme løsninger som ble sugd opp i kalksteinen langs eruptivgangen og har dannet sølvholdig blyglans, sinkblende og kobberkis.

Kanskje kommer kunnskapen om gruedrift gjennom forbindelsene med Sachsen etter Ulvhilds gifte. Likeledes har det kanskje også hatt mye å si at den gamle ferdselsveien fra øst til vest gikk over Akerselven ved Gamle Aker kirke og videre opp langs Telthusbakken. En reisende bergkyndig kunne vanskelig unngå å oppdage spor av malm.

I Historia Norvegiæ, som er skrevet rundt 1170, nevnes det en stor rikdom på sølv ved Oslo som var skjult for folk etter en "ofseleg vassflaum", så gruen var da nedlagt.

Først i 1520 er det igjen snakk om bergverket. Da hører vi om en tysk bergmester, Bartolomeus Pangartner, som bor på gården Haug ikke langt fra Gamle Aker kirke. Men om han var engasjert med de gamle sølvgruvene eller om han var en av dem som kongen hadde sendt ut for å lete etter andre malmbeforekomster, vet vi ikke. Tyskeren Georg Agricola, som vi nesten kan kalle gruedriftens og metallurgiens far, nevner i sin bok fra 1546 en sølvgruve mellom Oslo by og borgen Akershus, og veien mellom Oslo by (dvs nåværende Gamlebyen under Ekeberg) og Akershus gikk, som før nevnt, forbi Gamle Aker kirke.

De første sikre opplysningene om de gamle sølvgruvene får vi først i 1579, da en tysk bergmann på reise i Norge, meldte til Kongen at han var kommet over noen gamle nedlagte gruver under Gamle Aker kirke. På berghaldene (tipphaugene) hadde han funnet prøver en blyglans som var rike på sølv. Kongen ble meget interessert og ba bergmannen begynne å gjøre gruvene klare til drift. Man begynte å lense og fortømre en av gruvene og den 13. februar 1581 ble det meldt at gruen var blitt lenset for vann til 20 lagter (40 meter), og at det fremdeles var 3 favner igjen til bunnen. Men siden man ikke hadde støtt på drivverdig malm fant man ingen grunn til å fortsette arbeidet. I samme melding nevnes det en tilsvarende gruve like ved, men på grunn av det dårlige resultatet blir det ikke arbeidet noe med den.

Disse allerede i 1579 gamle gruver, var vel 46 meter dype, og det vil si at de gikk ned under havnivået i Oslofjorden. Derfor må det ha vært kyndige folk som ledet arbeidet for det største problemet den gang gruvedriften begynte var nettopp å holde gravene fri for vann.

Disse gravene ble det aldri mere gjort noe med, og i tidens løp har folkefantasiaen diktet opp at det var en drage som bodde i disse gamle mørke hullene i fjellet. Og dypt nede under den gamle kirken ligger det en stor skatt som dragen vokter på. I årene 1908 til 1910 ble det tatt ut en del fyllmasse til kaianlegg fra gravene, og da man begynte å sprengte dukket det opp stoller (tunneller) og synker (loddrette sjakter) fra den gamle gruvedriften. Dessverre ble de sprengt vekk og det ble ikke gjort noe for å bevare de eller på å lage noe kart over området. I høst var restene av gravene truet nok en gang da man under grunnarbeid til et nytt hus kom i kontakt med en gammel stoll. I siste liten ble graven fredet, og det er bevilget innpå 40 000 kroner til bevaring av den.

Nå er det rensket opp i stollen som fører vel 30 meter inn i fjellet. Innerst inne er stollen fylt igjen, men mye taler for at den forgrener seg både innover og nedover.

John Brommeland

